

VERENIGING
"ORDE DER VERDRAAGZAMEN"

Kon. Goedgekeurd d.d. 22 februari 1958, nr. 58

GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE

Secretariaat:

de Perponcherstr. 98 Den Haag Tel 606650 Giro no. 468874 t.n.v. de Penningm. der "ODV", DEN HAAG

Uitsl voor verslagen en abonn. Barentzstr. 48 Den Haag tel. 637383

W E E K B L A D

12e jaargang nr. 28

=====
nadruk verboden

=====
15 maart 1968

x in de kantlijn betreft de vraag

" " " " het antwoord

Goeden avond, vrienden.

Ik heb even overwogen U niet te vertellen, dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Maar ik meen, dat voor sommigen onder U het niet zonder belang is steeds weer hieraan herinnerd te worden. Ik hoop dus, dat u hiermede rekening wilt houden. Wat ons onderwerp voor heden betreft: U kunt zelf een suggestie doen.

x Morgen en overmorgen is de bijeenkomst van Geestelijk Reveil. Het onderwerp voor dit jaar is: de Weg is de jungle; de strijd tussen de terreur van de jungle en het ontwakend bewustzijn. Ik zou het op prijs stellen, indien U uw visie hierop wilt geven.

- Indien niemand daar bezwaar tegen heeft, zal ik dit doen. De titel lijkt mij echter wel wat erg romantisch. Ik zou mijn bijdrage daarom de titel willen geven:

DE GANG NAAR DE VOLWASSENHEID

=====

Wie op het ogenblik de verwarringen van de mensheid beziet, zal moeilijk in het gebeuren een lijn kunnen ontdekken. Enerzijds het dreigende optreden van de heilige Hermandad - met zijn voorlichters en de ordopiraten, terwijl aan de andere kant anarohisten, uiterst linkse en rechtse jongeren, veel van zich laten horen. Een oplossing suggereren, die al dergelijke problemen de wereld uit zal helpen is - praktisch - niet doenlijk.

Het is natuurlijk volgens de wereld van heden mooi om idealistische leuzen zonder einde uit te braken. Wat dan ook prompt overal gebeurt. Maar veel haalt zo iets niet uit. Een ieder schijnt er van overtuigd te zijn, dat hij de sleutel heeft voor een betere

Toekomst. De christelijke groepen menen, dat de Bijbel meer in het dagelijkse leven beleefd moet worden - alleen zeggen zij niet erbij, hoe dit mogelijk zou zijn - terwijl de socialisten menen, dat de solidariteit veel groter moet worden en wij, solidair met de armen van deze wereld, veel moeten gaan doen. Waarop zij zich in de praktijk vervolgens solidair verklaren met de groepen, die de meeste invloed schijnen te bezitten. Een ieder komt met een eigen uitweg aandragen en wenst de voorstellen van anderen slechts ten dele ernstig te nemen. Kortom: onder veel kreten van goedwillendheid lijkt het er meer en meer op, dat steeds meer groepen van mensen elkanders vijanden willen zijn.

Men probeert schandelen tot stand te brengen en toont verbeteren vijandschap om de kleinste dingen en voert zelfs oorlogen, die, wanneer je het op de keper beschouwt, niets tot stand brengen. Gewelddadigheid tegenover elkander, zonder dat hiervoor een oorzaak, een aanwijsbare reden is, neemt steeds toe. Een voortdurend pogen elkander met leuzen te overschreeuwen, die men zelf prompt verloochent schijnt voor allen het meest belangrijke in de wereld te zijn. Men offert alles aan de mogelijkheid dergelijke leuzen te uiten, terwijl niemand zich kennelijk over de waarde van de leuzen zelf al te druk maakt. Zoals moge blijken uit de wijze, waarop men strijdt over de vraag, of Johnson nu wel of niet, al dan niet konditioneel, een moordenaar genoemd mag worden.

Ik meen, dat wij dit alles kunnen zien als het gevolg van het ontgroeien aan een kindzijn, waarin het recht van de sterkste zonder meer aanvaard werd als de natuurlijke orde van zaken. Ik zie in dit alles een teken van een schrede verder op de weg naar geestelijke volwassenheid, waarin de gemeenschap als zodanig zonder meer aanvaard wordt, ofschoon men zich steeds weer gedraagt als de vijand van die gemeenschap, waaruit men in wezen leeft.

Ik wil de wereld van heden zeker niet vergelijken met een jungle. Zou deze vergelijking waar zijn, dan zouden volgens mij vele dieren, die nu nog in de jungle voortbestaan, uitgestorven zijn, omdat zij zouden doden en vechten zonder redenen.

Ik wil ook niet spreken over een ontwakend wereldgeweten. Want om eerlijk te zijn lijkt mij hetgeen men als geweten in de wereld hanteert voorlopig nog voornamelijk te zijn gelegen in de beurzen, leuzen en macht. Het lijkt mij beter geheel reëel in te gaan op de problemen, die u met uw titel hebt aangesneden, zelfs indien ik daarbij zou zondigen tegen de mogelijk meer dringende en optimistische reveilkreten, die u er toe brachter dit onderwerp voor te stellen.

Het is onmogelijk om werkelijk sociaal te denken in een wereld, waarin nog elke mens tracht een eigen stukje van die wereld voor zich alleen op te eisen, een eigen leven te voeren, waarin anderen zich niet te moden hebben, kortom: iets voor zich alleen wil blijven opeisen. Dat dit laatste de dragende waarde is in de gemeenschappen tot op heden, blijkt overal weer. Wij kunnen spreken over de noodzaken en belangen, die de samenleving, de gemeenschap heeft, de eisen, die zij anderen daarom mag stellen. Maar niemand is bereid daarom afstand te doen van b.v. zijn eigen auto als vervoermiddel: dit lekkere stukje eigen geborgenheid, dat je kan voeren van deur tot deur. Men wil zelf rijden en zal zelf blijven rijden, zelfs indien daardoor op de duur een revitaillering van automobilisten in verkeersopstoppingen onvermijdelijk zou worden. De reactie is dan: laat anderen maar thuis blijven. Ik doe het niet!

Iedereen is er van overtuigd, dat er meer moet worden gedaan voor de onderontwikkelde landen en gebieden. Maar bijna niemand is bereid daarvoor wat gemak prijs te geven en wat minder te eten. Een ieder is er van overtuigd, dat er iets gedaan moet worden, om de te sterk toenemende wereldbevolking wat af te remmen in haar aanwas. Maar dat moet dan geschieden via de zelfbeheersing van anderen, want men heeft nu eenmaal zijn overtuigingen en rechten, waaraan men niet wenst te toornen.

Wat het geheel op zijn minst genomen een wat irreële zaak maakt. Natuurlijk, men is voor vrede in Vietnam. Een leuze, die ik direct wil onderschrijven. Wat Johnson doet, is niet juist, roepen velen. Ik ben het daarmee direct eens. Het spel, dat Rusland op het ogenblik speelt t.a.v. Israël en de Arabische Landen deugt niet. Ik ben het er al weer mee eens. Maar wat bereik je er mede, wanneer je dit alles in feite alleen maar konstateert?

Niets! Het zijn lege leuzen. De debatten over deze dingen hebben maar al te veel met de in wezen lege gesprekken van verlaten pubers, die de oplossing voor alle problemen in de wereld geven, zonder zelf ook maar een hand in opkouwende zin uit te willen steken. Neen. Juist om dit aspect van deze tijd ben ik minder dan ooit geneigd te spreken van een jungle. Ik zou eerder willen spreken over de mogelijkheden van een mensheid, die met zichzelf geen raad weet. Zoals bij de puber is in de eerste plaats begrip nodig voor de werkelijke achtergronden van 't gebeuren en de tot uiting komende denkbeelden. De psychologische achtergronden vooral. En dezen kunnen wij treffen in de wijze, waarop de verschillende naties zich gedragen en denken.

Het gaat niet alleen om de mensheid als geheel, maar om de mentaliteit, die in de verschillende gemeenschappen is gegroeid en de gewoonten van handelen en denken, die daaruit voortkomen.

India b.v. dankt het merendeel van zijn problemen aan het in wezen voor de mens nog bestaan van een kasteindeling, waarbij gelijktijdig sprake is van een veel sterker besef van stand door geboorte en anderzijds een veel vrijere uitwisseling van denkbeelden tussen de verschillende standen, dan men zich in het westen voor kan stellen.

Hierdoor zal men in dit land een werkelijke en algemene ordening niet willen en kunnen aanvaarden, tenzij zij voortkomt uit een soort dorpsraad, een gesprek, waarin allen, die men acht, het hunne kunnen zeggen. Waarbij het vooral de oudern zijn, die voor de gemeenschap het meest eerbiedwaardig zijn en deze ouderen er naar streven de gemeenschap zo veel mogelijk voort te laten bestaan in de vorm en kondities, die zij altijd gekend hebben. Een werkelijk snelle ontwikkeling en vernieuwing, zoals het westen nastreeft in dergelijke landen, is daarom daar nooit te verwachten. In vele andere landen blijkt een soortgelijke instelling eveneens een aanvaarden van westerse denkbeelden, zeker in vrijheid, onmogelijk te maken.

Wil men iets begrijpen van de wijze, waarop de USA reageert en handelt, dan zal men zich moeten realiseren, dat daar nog heden de pioniersmentaliteit als ideaal geldt. De man, die getrouw met een broodtrommeltje naar het werk gaat, of met zijn actetas naar zijn kantoor rijdt, zowel als de werkeloze, die meent, dat de regering voor hem en de zijnen toch wel wat meer zou kunnen doen, dromen er van 'n held te zijn met een luifkar. Leven is het avontuur van een tocht naar de verte, verovering, winst, gebronsde mannen, die

iedereen en alles kunnen weerstaan. In zijn droom ziet men eigen volk als een verzameling van zwaar gewapende sheriffs, die niets anders hebben te doen dan, zonder ooit vuil of moe te worden, de bandieten af te knallen en zo de rust en vrede, ja, de waarden van geloof en christelijke samenleving redden. En ieder is daar op zijn manier bezig daaraan mee te werken. Misschien verklaart dit niet alle aspecten van de politiek, zoals Amerika deze bedrijft. Maar een dergelijke concept van het leven, waarbij bezit, verrijking, maar daarnaast avontuur, het de sterkeren zijn 't handhaven van rechten, ook je eigen rechten wordt begrijpelijk, waarom een dergelijke natie, wanneer de mogelijkheden tot een vrij pioniersleven in eigen land steeds minder wordt, er toe komt om over de gehele wereld zoiets als cowboytje of agentje te gaan spelen, vaak zonder besef van de werkelijke konsekwenties, voor het te laat is.

Wat er op het ogenblik in Vietnam gebeurt, is in feite ergas een uitvloeisel van dit eeuwig cowboys-and-indians spelen. Het in feite vaak tegen beter weten in doorzotten en onderwerping af willen dwingen, past in dit spel en vormt een deel van de psychologische achtergrond van de noordamerikaan. De konflikten met andere staten, zoals b.v. Cuba en andere zuidamerikaanse landen blijken in hun opzet en uitwerking door soortgelijke impulsen te worden beheerst. Opvallend is het spelelement, dat steeds weer op de voorgrond komt en de steeds terugkerende neiging om te laten zien, hoe flink, rijk, goed, sterk enz. men wel is.

In de nederlandse politiek kunnen wij eveneens iets van het volkskarakter terugvinden: Het volk als geheel voelt zeer veel voor ordening, goedsdienstigheid - zelfs van het atheïsme weet een nederlander een vorm van godsdienst te maken - waarbij clanvorming een zeer sterke rol pleegt te spelen. Is het een wonder, dat de politiek doet denken aan een soort super padvindersgemaatschap, waarin te vroeg gegradueerde hopliden hun neiging tot goede daden uitleven en de wereld in trekken om te bewijzen, dat zij "altijd bereid" zijn? Het gehele volk pleegt zich achter toestanden en daden te stellen, die dit stempel dragen, omdat het niemand kan schelen, welke goede daden er nu wel verricht worden, zolang men maar 't gevoel kan hebben, dat de dagelijkse goede daad niet ongedaan blijft.

Beschouw je de russen, dan tref je een in wezen zeer melancholiek volk, dat, wanneer het brult van het lachen, gelijktijdig nog ergens huilt, een volk, dat zichzelf in feite steeds weer bejamert en betreurt steeds weer 't gevoel heeft, dat het zich eigenlijk niet kan laten gelden, zoals noodzakelijk is. Een volk kortom, dat eigen grootheid luidkeels pleegt uit te schreeuwen, maar gelijktijdig geplaatst wordt door een sterke twijfel aan de werkelijke waarde van eigen bereikingen. De rus heeft ergas het gevoel, dat hij zijn grootheid, zijn betekenis steeds weer waar moet maken. Ontbreekt hem daartoe de gelegenheid, dan kan hij het leven niet meer aan en verzinkt hij in een daadloze weemoed. Het is begrijpelijk, dat dit land steeds meer tracht internationaal erkenningen te bereiken. De revolutiegeest is in feite al lang op de achtergrond gekomen. Op de voorgrond staat bij alle daden in feite de droom van grootheid, de gedachte aan een russisch imperium.

Bezielt men de reacties van Engeland, internationaal zowel als nationaal, dan valt onmiddellijk op, hoe kinderlijk men in feite

op de omstandigheden pleegt in te gaan. Kennelijk denken velen, zelfs onder de politici, nog steeds: Wij zijn het volk, dat de zeeën gegeremd heeft - en dat heeft iets anders betekend dan is, zal men onmiddellijk vergeten. Wij zijn een volk met een rijk, waarin de zon nooit onder gaat. Dat is al lang geleden. Maar het meerwaardig zijn, dat wij daaraan eens hebben ontleend, moet ook nu nog voortbestaan. De tijden mogen veranderen, maar wij moeten het verleden als maatstaf gebruiken. En hierdoor klinkt steeds weer iets door, wat anderen vertalen met een: wij Britten weten, hoe het moet, dus anderen moeten ons niet proberen iets te vertellen. Dit brengt uitbarstingen van edel nationalisme teweeg, maar voert gelijktijdig tot een niet geheel begrijpen en daarom ook niet juist kunnen reageren op de "anderen".

Frankrijk kijkt ook al naar het verleden. De beste voorstelling van de natie ligt niet in Marianne, maar in een cockeral, een klein vechthaantje, een soort vermagerde John Bull, die met veel woorden en drukke gebaren voortdurend tracht duidelijk te maken, dat hij weet, wat er in de wereld aan de hand is en in staat is voor alle problemen een oplossing te vinden.

Er is hierover meer te zeggen. Maar de volkeren reageren volgens deze karakteristiek. Dan kunnen wij wel stellen, dat wij idealistisch een uitweg zullen gaan zoeken uit de verwarring, maar vergeten daarbij, dat al deze mensen op hun beurt eigenlijk idealisten zijn. Wij kunnen zeggen, dat hetgeen de Gaulle doet, niet geheel aanvaardbaar en juist pleegt te zijn. Vanuit ons standpunt zal dit waar zijn. Maar indien zijn wijze van optreden nu werkelijk voor zijn eigen volk zo onjuist zou zijn, zo kennelijk verkeerd als men het elders pleegt te zien, zou hij zeker niet zoveel mensen achter zich weten te krijgen en te houden. Zelfs bij zijn tegenstanders blijkt vaak, dat zij zich verzetten, omdat hij tegen hun belangetjes ingaat. Maar ook voor hen is het brede gebaar, een leuze met honneur en la patrie een soort zelfrechtvaardiging. Hierdoor wordt voor de doorsnee Fransman de gevoerde politiek, de gepropageerde reeks denkbeelden aanvaardbaar.

Zoals Nederlanders zich maar al te graag tot een gevoel van trots en aanvaarding laten brengen door leuzen als: Wij zijn dan toch onderdegenen, die in de sociale ontwikkeling voorop gaan - al is dat niet zo -, wij zijn altijd weer degenen, die het eerste en het beste aan aagegane verplichtingen voldoen, wij zijn er als eerste bij om andere landen te helpen. De Nederlander zwelgt in dergelijke beelden, zolang hij maar kan denken, dat anderen de kosten of het merendeel daarvan zullen dragen.

Vergeef mij, wanneer het lijkt of ik wat pathetisch ga worden. Maar zo zijn de mensen nu eenmaal. Zo bent U ook, al lacht u hierom. U reageert binnen uw eigen gemeenschap en haar waarden, zoals die anderen binnen hun eigen gemeenschap reageren. En daarbij spelen dan de overtokken denkbeelden en waarden, die ik voor enkele naties enigszins heb aangeduid, een zeer grote rol.

Dit betekent, dat er van een werkelijke eenheid vandenken en streven voorlopig nog geen sprake zal kunnen zijn, dat de uittocht uit de "jungle" niet mogelijk is door verstandelijke theorieën of het prediken van een nieuw ideaal. Er is alleen een mogelijkheid, dat de mensen snel verder zullen rijpen in besef en gevoel van verantwoordelijkheid.

Naarmate een mens rijper wordt, zien wij hem ook zakelijker worden. De romantiek blijft een rol spelen, maar wordt meer en meer overvleugeld door een besef van eigen plaats, mogelijkheid, positie

en mogelijkheid tot werken.

In de wereld van dit ogenblik is juist het begrip van werk en plaats in de gemeenschap als belangrijkste waarde vervlakt. De vaderlijke beheersing van "het gouvernement" en de "meerden" is voorbij. Hierdoor zijn leuzen steeds meer de samenleving en de praktijk van het menselijke bestaan gaan overheersen. En een zeer groot deel van de in wezen zinloze wreedheden en opstanden in de wereld, zoals wij die nu overal steeds weer kunnen zien, zijn juist hieraan te wijten. De mens van vandaag heeft zich steeds meer los gemaakt van de vaste, als een soort wet ervaren verhoudingen van het verleden, maar heeft nog geen andere vaste waarden gevonden, die deze gezagsinvloeden voor hem kunnen vervangen. Het is de puber, die ontwassen is aan de aanvaarding en de ferociteit, die nu eenmaal deel is van het kindzijn, maar aan de andere kant nog niet zich passen kan in een geordende wereld met vaste regels en lijnen van actie, zoals volwassenen, die aanvaarden.

Je kunt niet verwachten, dat een dergelijke algemene toestand door enkelen of een enkele invloed zonder meer tot oplossing gebracht kan worden. Ik leg hierop nogmaals de nadruk. Zoiets moet langzaam aan uitgroeien.

Bezien wij de wereld van de puber, dan blijkt er een neiging tot bendeforming te ontstaan. Daarbij komt de puber altijd weer gedurende een tijd tot a-sociale gedragingen, die soms beperkt blijven tot zijn houding in eigen gezin, maar in deze dagen zoals vroeger ook steeds weer naar buiten toe zich toont in 'n protest tegen de wereld van de volwassenen, het gezag etc. Nu een ieder, jong en oud, in een dergelijke toestand blijkt te verkeren, kunne wij niet anders verwachten, dan dat de wereld een steeds sterkere weerspiegeling zal vormen van deze onvrede, onrijpheid.

Wij weten echter meer. Wij weten, dat de leuzen van de puber en zijn idealen haast altijd zodanig overtrokken worden gezien en gepresenteerd, dat zij tot karikaturen worden van het mogelijke en nooit in werkelijkheid kunnen worden omgezet. Normalerweise kompenseert hierbij het gezag en de bezadigde benadering van de ouderen het resultaat. Een goed voorbeeld van een dergelijke benadering van problemen en noodzaken vormt de nu ter ziele gegane provobeweging: Zij hadden een witte fietsenplan en een witte wijven plan. Als oplossing voor bepaalde problemen waren deze plannen zeker niet zo dwaas en in geen geal zo verwerpelijk, als sommigen wilden doen voorkomen. Zij waren echter niet uitvoerbaar, omdat zij niet pasten in de mentaliteit van het geheel.

Een soortgelijk onbegrip voor het mogelijke treffen wij op het ogenblik in bijna elke poging om, via een meer concreet menselijk idealisme, de als onjuist geziene ontwikkelingen te reguleren. Wij kunnen van de mens niet vragen, dat hij nu maar eens eenvoudig met een geheel nieuwe gedachte en nieuwe basieren voorop in ongeordende drommen over de puinhopen van het verleden zal gaan trekken, om alle bestaande regimenten teniet te doen, regeringen te reformeren en na deze reformatie met een soort calvinistische zelfvoldoening neer te zitten om de here te prijzen voor alles, wat zo werd volbracht zonder ooit aan eigen belang en bezit te denken. Daarom mag men niet verwachten, dat een algemeen idealistisch kaderen der problemen van vandaag werkdijk heul zal bieden.

Wel mogen wij verwachten dat de mens, naarmate hij geestelijk gaat rijpen, zal gaan inzien, hoe onrijp het geldende gedrag is.

Want het gedrag van de mens is in de ze dagen niet alleen onrijp, wanneer het om een relletje gaat enz. De onrijpheid ligt veel meer in de benadering van de gehele problematiek van het leven en de sociale samenleving. Zij komt vooral tot uiting in het inkonsequente van de benadering op elke terrein, zoals b.v. in de politiek, waar men vaak schijnt te denken - met een vrije variatie op een oud engels gezegde - right or wrong, my Nato.

Het gevaar van deze dagen is evenzeer in deze onrijpe, inkonsequente benadering gelegen. Wanneer wij zien, wat er op het ogenblik in verschillende staten aan de hand is, moeten wij wel aannemen, dat, zo er een groot konflikt op deze wereld uitbreekt, dit in de eerste plaats zal gaan tusschen de Usa, de Ussr en rood China. Dat het konflikt van hieruit ontstaat, is haast onvermijdelijk. Wij hebben hier te maken met 3 verschillende regimen, die echter allen een ongeveer gelijke instelling tonen in de wereld, ofschoon zij natuurlijk een geheel andere ideologie aanvaarden.

De poging te komen tot een pionierswerk een nieuwe revolutie enz. in Rood China ligt niet zover af van het Amerikaanse ideaal van de vechtende pionier, die met twee pistolen in de hand vechtend sterft, terwijl boven hem trots de stars en stripes wappert. En de russische neiging zichzelf in moed, kracht, macht en vooral vindingrijkheid te bewijzen, toont soortgelijke tendenzen.

Je kunt deze staten vergelijken met 3 grotere jongens, die elk rond zich een klubje van bewonderende kleineren verzameld hebben. Overigens lijkt mij de neging van de staatslieden om deze klubjes als blokken aan te spreken ook op een zekere kinderlijkheid: iemand, die graag met blokken speelt, kun je volgens mij t.m. niet beschouwen als iemand, die al geheel rijp en volwassen is.

Deze blokken zullen natuurlijk niet onmiddellijk mee gaan doen aan eventuele belligerentie. Zij zullen trachten het af te remmen, want zij voelen niet veel voor het gevecht, zoals de jongere vriendjes ook schuchter proberen de leiders een aangenamer spel voor te stellen, wanneer hun denkbeelden wat de pijnlijk en moeilijk schijnen te zijn. Maar dan komt de uitdaging "je durft niet". Zoals kinderen zich hierdoor in de meest vreemde avonturen laten betrekken, zullen ook de kleinere staten reageren. Wanneer er over oorlog wordt gesproken, zal heel Nederland pleiten voor vrede. Maar zodra iemand daaruit dan hardop de konklusie gaat trekken, dat Nederland kennelijk bang is en vreest kletser te bekennen, kunt u er van zeker zijn, dat de vrijwilligers onmiddellijk toe gaan stromen om via leger en vloot met het gevecht mee te doen. Zo zullen ook Duitsland, Roemenie e.d. reageren. Daarvan kunt u overtuigd zijn. Want deze op zich kinderlijke en onredelijke reactie kunnen wij op de gehele wereld onder de huidige kondities verwachten bij alle landen, die zich, om welke redenen dan ook, met een andere, grotere staat verbonden gevoelen. Inzicht en redelijkheid vallen weg, wanneer het beroep komt. Dan geldt alleen nog: ik moet mee doen want het is mijn klub, het zijn mijn vriendjes.

Wie begrijpt, dat dit het werkelijke gevaar is, zal eveneens beseffen dat het weinig zin heeft nieuwe idealen te prediken. Men zal eerder de oude idealen weer moeten herkennen tot hun oorspronkelijke en oude waarden. Zij zijn dan misschien voor de moderne mens wat aan de kinderlijke kant, maar hierin kan men leven en werken, terwijl de nieuwe en z.g. rijpere idealen verzanden zullen in woorden alleen, omdat men eenvoudig nog niet in staat is de werkelijke noodzaken en mogelijkheden daarvan in te zien.

Het heeft geen zin het christendom ten koste van alles te wijzigen of zelfs te vervangen door een andere vorm van idealisme of religie. Dit kost veel tijd en moeite en brengt maar weinig werkelijk resultaat. Eerder zal men de mensen weer moeten laten beseffen, dat het aanvaarden van een geloof of ideaal inhoudt, dat men volgens de werkelijke regels van dit ideaal of geloof moet handelen en met alle mooie woorden en verklaringen aan deze verplichting niets kan toevoegen of weglaten.

Wie waarlijk sociaal wil denken en zich daarom socialist noemt, zal beseffen, dat het weinig zin heeft een leger op te bouwen en in stand te houden. Dit is in wezen strijdig met het ideaal. Het gaat er om een gemeenschap op te bouwen, die zo sterk is, dat de verdere wereld zichzelf tot revolutie brengt, omdat zij de juistheid van de socialistische samenleving beseffen gaat. Zo iets bereik je niet met wapens en demonstraties van macht. In dit verband mag ik er wel op wijzen, dat het toch wel zeer opvallend een afwijking van alle verkondigde idealen en leringen is, dat de meeste groepen elke kans grijpen om hun bewapening op te voeren, zodra zij daartoe de kans zien, terwijl er in de gehele wereld maar enkele sekten bestaan, die alle geweld werkelijk en in overeenstemming met hun geloof geheel durven afwijzen.

Wanneer je geloof en ideaal beziet in de praktijk, blijkt al snel, dat er iets niet meer klopt. De leuzen zijn gebleven, maar de praktijk is geheel te loor gegaan. De godsdienst is gebleven en wordt nog gezien als de basis van de maatschappij. Maar de werkelijke consequenties, die de godsdienst in het gedrag betekent, is eenvoudig te loor gegaan. Daarover spreekt men niet meer. Het geloof is geheel los komen te staan van de werkelijkheid en wordt alleen op een vreemde, verwrongen wijze geïntroduceerd als argument voor daden en bestrevingen, die met de godsdienst zelf niets meer uit te staan hebben, ja, daarmede zelfs geheel strijdig plegen te zijn.

Wanneer ik terug mag keren tot mijn rede over het volwassen worden moet ik stellen, dat de puber het in de overgangsperiode zelf en voortdurend zeer moeilijk heeft. Iemand, die in deze fase van ontwikkeling verkeert, is in feiten voortdurend met zichzelf in strijd.

Kijk nu eens naar alle grote groepen, gemeenschappen, landen in deze dagen en u zult zien, hoezeer ook dezen tegen zichzelf verdeeld zijn. Zie eens, hoe men aan de ene kant voortdurend in de weer is om er voor te zorgen, dat de mensen het beter krijgen en men gelijktijdig met de andere hand veel meer van de mensen wegneemt voor doeleinden, die voor de mensen zelf of welvaart en geluk weinig of niets te betekenen hebben, zodat er steeds meer spanningen komen en de mensen het in wezen veel slechter hebben dan te voor. En zie dan eens, hoe men dit alles pleegt te rechtvaardigen met de leuze dat men voor een nageslacht iets op wil bouwen, zonder daarbij ooit tot werkelijk belangrijke resultaten te komen.

Aan de ene kant horen wij steeds weer een beroep op de mens om te noodzaak van eenheid te beseffen. Aan de andere kant trachten juist degenen en de groepen, die dit naar voren brengen, steeds elkander een vlieg af te vangen, haantje de voorste te zijn en blijken zij onder het mom van hun streven naar eenheid voortdurend elkander te pesten en te jennen in de hoop, dat hun gezag en stelling uiteindelijk als de juiste zal worden aanvaard.

Zo gaat het in een tienergroep ergens. Zo gaat het in de grote wereld. Een teken van onrijpheid. Deze verdeeldheid is een

onvermijdelijk gevolg van de toestand, waarin de mensheid mentaal verkeert. Je kunt dit dan ook niet oplossen of wegnemen via idealen en leerstellingen. Indien u uit deze verdeeldheid en verwarring terug wilt keren naar een meer reëel denkende en reagerende wereld, zult u daarom m.i. allereerst moeten beginnen met zelf meer reëel te denken en te reageren.

Ik zie overal op deze wereld grote vergaderingen van goedwillende mensen. Zij spreken er over, dat het een schandaal is, dat mensen worden gemassacreerd. Men maakt zich druk over het feit, dat er ergens op de wereld weer eens iets gebeurt, wat men onjuist acht. Maar een reële oplossing schijnt men niet te kennen. Men wil anderen opvoeden, wijzen op de onjuistheid van hun stellingen en daden. Kennelijk is wel het feit, dat tijdens een Vietnamdemonstratie de meesten van degenen, die roken, Amerikaanse tabakken roken. Opvallend is, dat degenen, die zich tegen het kommunisme keren, er niet tegen om zien om middels een goedkoop Russisch toestel een foto te maken van alle anderen, die ook tegen zijn. Zoals iedereen van goede wil beweert, tegen veel te zijn van hetgeen er in Zuid-Afrika gebeurt, maar zijn vooroordelen onmiddellijk terzijde legt zolang er goedkope aanbiedingen uit dit land te koop zijn of misschien zelfs gunstige kontrakten met dit land afgesloten kunnen worden.

Wij rogen daarom wel stellen, dat al dergelijke protesten geen bewijs zijn van een werkelijk besef, laat staan van het volgen van een vaste lijn. Indien je werkelijk 'n vast besef hebt en een vaste lijn volgt, kun je dit niet tot uitdrukking brengen via demonstraties alleen. Dat kun je pas, wanneer je gaat leven volgens je eigen geweten.

Maar het geweten van de mens is niet, zoals men vaak stelt, een vaste waarde. Sommigen schijnen zich een geweten voor te stellen als 'n soort ingebouwde tafel van de wet, waarop naast de 10 geboden de vijf geboden van de kerk, het strafwetboek, burgerlijk wetboek, belastingwetgeving en zelfs de politievoorordeningen staan gegrift. Maar in wezen is een geweten een reeks van eigenschappen in het ik, inclusief de resultaten van scholing, waardoor je in jezelf komt tot aanvaarding of afkeuring voor jezelf van bepaalde dingen in het leven.

Een mens moet leren te leven, zoals hij is, niet zoals anderen hem zeggen, dat het goed is te leven. Dit is natuurlijk een aantasting van de bestaande orde. Er is echter in feite geen werkelijke orde meer in de menselijke samenleving. Er zijn slechts reglementen, die men zo vaak en zoveel mogelijk pleegt te overtreden.

Dit kun je de mensen niet aan het verstand brengen. Indien ik U zeg, dat, juist door de Vietnamkwestie en het daardoor baseren van een verdere welvaart en werkgelegenheid op de oorlogsindustrie, zal menigeen mij gelijk geven, wanneer ik stel, dat hierdoor dit land in steeds toenemende mate bezig is, eigen mogelijkheid tot een redelijk goed bestaan in vrede te vernietigen.

Indien ik U echter ga zeggen, dat Nederland eigenlijk ongeveer het zelfde doet, omdat in Nederland een zeer grote golf van werkeloosheid zo ontstaan op het ogenblik, dat alle oorlogsproductie en het vervaardigen van voor oorlogsvoering bestemde half-fabrikaten zou worden gestaakt, zult u mij niet meer zo geredelijk geloven en zeggen: zo een vaart loopt het toch niet.....

Toch is ook dit waar. Het Botlekplan, met al zijn onaangename en economisch aangename aspecten heeft u voor 90% te danken aan acties, die verband houden met oorlog, voorbereiding op oorlog

en voorzien - meestal van andere mogelijkheden - voor het geval, dat er in Europa oorlog uit zou breken. Denk nu echter eens aan de noodzaak, in geval van oorlog de voor oorlogsvoering haast onontbeerlijk geworden brandstoffen ter beschikking te hebben en ter plaatse verder te kunnen verwerken. Denk eens na over de vele fabrieken, die hun bestaan in feite grotendeels danken aan het feit, dat zij ofwel nu reeds oorlogsproducten maken danwel op eenvoudige wijze om kunnen schakelen naar het vervaardigen van stoffen en producten, die voor de moderne oorlogsvoering van het hoogste belang kunnen zijn. Een zeer groot deel van uw metaal industrie heeft haar belang niet te danken aan het feit, dat zij op het ogenblik leuke metalen producten kan maken, maar zij wordt gesteund en in stand gehouden, omdat zij zo dadelijk granaten en kanonnen kan maken.

Wie zich dit alles niet realiseert, kan natuurlijk eenvoudig vredesleuzen aan gaan heffen. Zo iemand kan gemakkelijk van anderen eisen, dat zij nu eindelijk eens uitscheiden met wapenen en oorlogsvoeren. Wie echter gaat begrijpen, hoezeer de gehele samenleving van de grotere en meer welvarende landen op 't ogenblik gebaseerd is op en afhankelijk is van spanningen als een koude oorlog, gewapende conflicten - waarvan u er dit jaar, zij het niet van grote omvang, dit jaar nog wel enkelen zult beleven - en zal begrijpen, dat alle redelijke, idealistische en godsdienstige argumenten in deze weinig te betekenen hebben. Indien men hier tot resultaten wil komen, zal men zelf pressie uit moeten gaan oefenen en wel alleen met eigen middelen. Daarnaast zal men anderen, die daaraan gehoor willen geven, voor moeten lichten over de werkelijke stand van zaken.

De persoonlijke pressie, die misschien onbelangrijk schijnt, kan men uitoefenen door alle aankopen en ale verbruik van producten, die niet voor het allernoodzakelijkste levensonderhoud zijn, op te schorten en te vermijden, zolang er ook maar enige kans bestaat, dat winsten daarvan ten goede zullen komen of gedeeltelijk ten goede zullen komen aan landen, staten of groepen, die de oorlogsgewraakte handelingen plegen, oorlog voeren enz. Verder zal men wel degelijk pressie uitoefenen, wanneer men zich zover dit maar denkbaar is, onthoudt van alle aandacht voor, bezoek aan of medewerking aan instellingen, bijeenkomsten enz. van machten, die men onjuist acht in hun werking.

Om het eens heel eenvoudig te zeggen: Wanneer u weet, dat in een bepaalde tent op Scheveningen striptease wordt opgevoerd en u dit onzedelijk, vies en verwerpelijk vindt, moet u ook niet in de middag op het terras van die onderneming een kopje koffie gaan drinken, al is die nog zo goed en goedkoop.

Zo eenvoudig is de oplossing van de problemen. Probeer niet de massa op te voeden, want dit is onmogelijk. U kunt hoogstens haar gedrag tijdelijk beïnvloeden, maar niet haar wezen veranderen. U moet het zelf doen. Leef naar je geweten. De enige uitweg, die uit de verwarringen van vandaag werkelijk bestaat, is de bereidheid zelf offers te brengen, zodra er iets niet juist is. De enige weg om werkelijk iets te bereiken ligt niet in het bestrijden van de symptomen, maar in het aantasten van de feitelijke oorzaken.

Er zijn zoveel klaarblijkelijke oorzaken voor alles, wat er in de wereld verkeerd is, dat men er maar liever niet oplet of over nadenkt. U denkt er niet over na dat een groot deel van de broodprijs in Nederland, maar ook een groot deel der problemen van de graanverbouwende landbouwers te danken zijn aan het optreden van een enkel groot concern.

U realiseert u niet, dat de werkgelegenheid voor de bevolking van rond twee provincies in uw land in handen zijn en bepaald wordt door het optreden van een enkel groot concern. Er is vaak sprake van een enkele grote onderneming of enkele grote ondernemingen, die in staat zijn hun wil door te zetten en in het land veel te regelen naar eigen believen. De concentratie van banken zegt u niet veel, nietwaar? Maar toch bepaalt dit de kredietpolitiek, die op zijn beurt weer de wijze van werken van vele bedrijven en indirect de welvaart in uw land beheerst.

U weet wel, dat er veel geheim wordt gehouden, dat er veel gebeurt, dat verborgen blijft voor een ieder. U denkt dan aan spionage en desnoods aan de BVD. Maar u maakt zich daarover niet zo druk. Die dingen moeten er nu eenmaal zijn. En wanneer men in de tweede kamer kennelijk de waarheid verborgen houdt onder broep op landsbelang, ofschoon zij uw leven en welvaart betreffen, vindt u dit begrijpelijk en normaal. Zelfs wanneer een wethouder bepaalde plannen voor allen, zelfs de leden der raad verborgen houdt, tot een aanvaarding daarvan onvermijdelijk is geworden, vindt u dit onbegrijpelijk en zult u het beschouwen als een onvermijdelijk deel van de normale gang van zaken.

U bent natuurlijk democraat in hart en nieren, maar u vindt het toch niet noodzakelijk, dat nu ook iedereen van alle akties van de overheid inzage kan nemen, wanneer hij dit wenst. En u vraagt u natuurlijk geheel niet af, of iemand, die een dergelijke geheimhouding duldt of zelfs voorstaat en bevordert nu nog wel een werkelijke democraat is en niet eigenlijk een beetje fascistisch denkt. Waarom zoudt u ook, nietwaar? U huldigt toch democratische principes? Dan moet men de praktijk maar op de koop toe nemen. Dit is kenmerkend voor de maatschappij in deze dagen. Zij is ergens wat schizofreen. Enerzijds roept zij om vrijheid en aan de andere kant is zij voortdurend bezig de vrijheid meer en meer te beknotten in naam van devrijheid. Zij roept om rechtvaardigheid, maar is gelijktijdig met haar rechtspleging toch wel heel erg voorzichtig en onttrekt men zich liever aan iets, wat tot de vaststelling zou kunnen voeren, dat geliefkoosde stellingen niet opgaan. Dit heeft u in Nederland de laatste tijd middels het geval Delfgauw wel kunnen konstateren.

U ziet deze dingen elke dag. U ervaart dergelijke dingen voortdurend, niet alleen maar ergens verweg als b.v. Vietnam of Rusland, maar in eigen land. U denkt alleen niet na. U vindt het b.v. erg, dat er met napalm wordt gegooid in Vietnam? Waarom beseft u dan niet, dat een groot deel van de daarvoor gebruikte producten uit Nederland, België en Frankrijk komen? Wilt U het soms liever niet zien, omdat dan uw welvaart gevaar zou kunnen lopen?

U vindt het verschrikkelijk, dat vrouwen en kinderen worden vermoord? Mooi. Maar hoeveel draagt u er eigenlijk zelf toe bij door idealen en zaken geschieden te houden en vooral zelf geen risico's te willen lopen? En u hebt grote gewetensbezwaren t.a.v. vele onzekerheden, die op het sociale vlak bestaan? Mooi. Maar bent u bereid om alle offers te brengen, die nodig zijn om de zekerheid te scheppen, die u zegt voor anderen en uzelf te begeren?

Denk hierover eens na en u zult mij toegeven, dat de gemeenschap als geheel duidelijke sporen van schizofrenie vertoont. Dit is iets, wat je niet kunt verbeteren door alleen maar luide kreten aan te heffen of mooie woorden te spreken. Je kunt natuurlijk de publieke opinie bereiken en zelfs het publiek overtuigen. Maar verandert daarmee werkelijk iets?

Op het ogenblik b.v. is in Nederland links "in" en rechts "uit". Maar verandert dit veel aan de feiten. Morgen is 't omgekeerd. De publieke opinie is als een zelfbedieningszaak: vandaag gaat men door de linkerdeur binnen en de rechter naar buiten, morgen draait men de zaak misschien om. Maar in feite verandert daardoor niets: het blijft de zelfde zaak en de mensen gaan binnen om dezelfde artikelen te verwerven.

In uw wereld heeft het weinig zin te kijken naar richtingen en te luisteren naar leuzen. Men zal slechts vanuit zich en voor zichzelf uit moeten maken, wat juist is. En wanneer u iets hebt afgekeurd, moet u zich afvragen, wat alles daarmee in verband kan staan en hetgeen u afkeurt kan bevorderen. Voorbeeld: Wanneer ik werkelijk zo tegen de oorlog in Vietnam ben, moet ik niet demonstreren, maar vooral mij onthouden van alles, werk of verbruik, dat maar enige bevordering zou kunnen betekenen, enige steun zou kunnen betekenen voor hetgeen ik daarin verwerp.

Da is de enige mogelijkheid, om zelfs de bestrevingen van grote machten te saboteren. Maar laat ik oppassen. Anders komt er zadelijk nog iemand, die vertelt, dat de enige uitweg uit de jungle van terreur en geweld ligt in sabotage. En daar zal men dan waarschijnlijk iets anders achter zoeken, dan ik er mede bedoel: Sabotage start van de actie van arbeiders, die een machtige machine en soms zelfs een gehele fabriek tot stilstand wisten te brengen door hun klomp - sabot - tussen de raderen te gooien. Ik gebruik het woord dus om aan te duiden, dat men door zeer kleine dingen de grote en machtige raderen van een politieke machinerie tot stilstand kan brengen. Maar daarbij doel ik zeer zeker niet op geweld.

Wanneer eenvoudige mensen eenvoudigweg weigeren nog mee te doen aan iets, wat zij onjuist vinden en konsekwent alles blijven mijden, wat daarmee maar in verband kan staan, nooit de zaak vergetende of terzijde stellende, zal hun konsekwente ontkenning het de machten onmogelijk maken nog werkelijk iets te doen. Ik wil U een voorbeeld geven:

De heer Luns is populair in Nederland. Maar de heer Luns heeft direct of indirect voortdurend de Amerikaanse politiek gesteund - ook in de kwestie Vietnam. Wanneer u konsekwent tegen de oorlog in Vietnam bent, zult u de konsekwentie moeten trekken van de wijze, waarop het optreden van Luns kenbaar is geworden en een ieder duidelijk maken, dat degene, die stemt op de partij, waartoe de heer Luns behoort, in wezen stemt voor de oorlog in Vietnam. Want dat is uiteindelijk ergens de waarheid. Morele steun, zelfs indien deze komt van een minister, te volgens een parlement moet protesteren, maar dit doet met een kenbaar van: nu ja, trek je er maar niets van aan, is steun aan hen, die de oorlog voeren en voort wenssen te zetten tot het bittere ends. Dit lijkt U misschien een excessief standpunt. In feite is het dit echter niet, goed en kwaad worden nu eenmaal in uw wereld steeds overdreven voorgesteld. Reageert u dan eens met een overdreven en uitgesproken eerlijkheid.

Leg u niet neer bij de vaak overdreven verklaringen, die men u pleegt te bieden. Wanneer men u verklaart, dat iets voor het nut van de gemeenschap dient, leg u er niet zonder meer bij neer met een: dat zal wel waar zijn. Vraag waarom, vraag of er misschien andere wegen zijn om hetzelfde te bereiken. Vraag wie er in feite bij een dergelijk iets het meeste belang heeft, wie er aan verdient. En dit moet u ook luidkeels durven vragen, wanneer het nodig is.

Dus niet anderen laten vragen of stellen, dat het tijd wordt dat anderen dit eens doen, maar zelf reageren. Dan bereikt U uiteindelijk wel iets. Maar zolang men in deze wereld met een mensheid, die in de puberteitsjaren verkeert, niet tot de werkelijkheid wil terugkeren en de vreemde leuzen steeds weer laat domineren boven de praktijk en verder hoofdzakelijk kreten wilt uiten, zonder iets te doen, bereik je niets. Wanneer je alles wilt hebben, maar er zelf weinig of niets voor wilt doen - ook bij menige puber een verschijnsel - moogt U zich er niet te zeer over verbazen, dat iemand uw wereld een jungle noemt.

Dan moet u zich er ook maar niet te zeer over verbazen, dat alle mooie woorden en alle pogingen om de geestelijke weerstand bij anderen te wekken enz. weinig of niets uithalen. Zoals U zich niet behoeft te verbazen, dat onder deze omstandigheden alle kreten over politieke vernieuwingen, vernieuwing van kerk en geloof uiteindelijk geen enkel verschil kunnen maken. Want dergelijke dingen zijn vormen, meer niet. Het gaat om het wezen, de werkelijke inhoud, en deze ligt niet aan de vorm, maar aan de inhoud. En wanneer u arsenicum, omdat het giftig is, in een bonbonvorm giet en omgeeft met chocolade, ja, zelfs een mooi garni gebruikt daarop, zal het u toch niet verbazen, dat het giftig blijft. Of wel?

Wat de idealisten van deze dagen doen, is in feite hetzelfde: men verpakt de giftige werkelijkheid in nieuwe woorden, siert haar met beloften en zoekt haar een heilmiddel voor de gehele mensheid. Dat verandert aan de werkelijkheid niets. Wat gif is, blijft gif, wat egoïsme, eigenbelang enz. is, wordt daardoor niet tot iets anders. De mensen zelf zijn goed, niet slecht.

De meeste mensen willen het goede, niet het kwade. Maar de mensen zijn er voortdurend van overtuigd, dat zij zelf niet kunnen weten, wat goed en wat slecht is in en voor de wereld. Door hun wantrouwen in eigen besef en vermogen scheppen zij de toestanden, die chaos en ondergang voortdurend dichterbij brengen. Het gaat er nu eenmaal niet om of anderen beter weten, maar of de mens zelf handelt volgens zijn beste weten. In de komende jaren zult u van de gevolgen, die een onderdanigheid aan het "beter weten" van anderen met zich brengt, tot zelfs een steeds groter gebrek aan zelfbeheersing, nog heel wat zien.

Zoals er onder u nu enkelen reageren met een: Eigenlijk heeft de spreker gelijk. Wij moeten zelf na gaan denken, zelf gaan handelen, zo zijn er overal op de wereld mensen, die gaan beseffen, dat zij zelf moeten denken. Deze mensen zeggen: ik moet leven met mijn eigen geweten, niet met de leuzen, die anderen daarvoor in de plaats willen stellen. Daarom zult u zien, dat de chaos na enige tijd af gaat nemen. Maar dan zal er veel op de wereld anders uit gaan zien en van de bestaande orde zal niet zo heel veel overblijven. Overigens betekent orde handhaven en ordening in deze dagen maar al te vaak: tiramiseren en in een orde dwingen van alles, wat je aankunt, maar de rest maar liever laten gaan, zoals het wil.

De werkelijke nieuwe orde zal voortkomen uit een toenemend gebrek aan medewerking op elk terrein, waarop algemeen iets als onjuist of onaanvaardbaar wordt erkent, gepaardgaande met een les tot groter eerlijkheid en openheid. En opheid zal dan niet meer betekenen, dat de mensen tijdig mogen vernemen, wat men van plan is, maar ook - ik zeg dit maar voor het geval, dat er aankomende kamerleden of zo aanwezig zijn - dat men zal eisen te mogen vernemen,

waarom men een dergelijk plan noodzakelijk vindt en welke alternatieven er zijn.

Wanneer men stelt, dat, gezien de aangegane internationale verplichtingen dit of dat van node is, zal men niet alleen vragen naar de werkelijke noodzaak, maar tevens willen vernemen, op welke overeenkomsten de verplichting berust, hoe dezen zijn aangegaan, wie dezen gesloten heeft, of men daarvan in het land werkelijk op de hoogte was gebracht, voor de verplichtingen werden aangegaan enz. enz. Zo men aan deze eisen niet tegemoet komt, zal men steeds minder geneigd zijn de gestelde verplichtingen nog te aanvaarden.

Wat jammer is natuurlijk, omdat hierdoor het kleine restje van de amateuristische geheime diplomatie, die er nog is overgebleven, ten gronde zal gaan en velen zullen onder gaan, die nu nog door het verdoezelen van eigen fouten hun grootheid weten te handhaven. Een dergelijke houding zal zelfs voeren tot het meer en meer verwerpen van vele reglementen en wetten, die het zo lekker doen, omdat je daarmee de orde kunt handhaven, zonder je redenen voor een ingrijpen geheel kenbaar te maken.

Maar hierdoor zal de houding van de volkeren zich gaan wijzigen. Dan zal het er niet meer om gaan, dat men steeds beweert, dat b.v. Frankrijk groot is, maar zal men eisen nu eindelijk ook eens eerlijk te mogen vernemen, waarin die grootheid dan wel bestaat. Het zal er dan niet meer omgaan, of Nederland overal, waar sociale belangen buiten het land in het geding komen, haantje de voorste speelt, maar zal het belangrijker zijn te weten, wat dit optreden werkelijk betekent en zal een dergelijk ingrijpen meer moeten voortkomen uit het in het land en volk zelf levende besef omtrent hetgeen elders noodzakelijk is. Zoals het niet meer zal gaan om grote woorden over pioniersmentaliteit en het brengen van vrede in andere landen door de Usa, maar om de vraag, hoe men als mens en Amerikaan zelf het geluk en de vrijheid van de mensen in eigen land en elders kan bevorderen. Staats- en massageweld zal men dan verwerpen, omdat men ook beseft, dat de pionier niet iemand is, die met paard en pistolen voortduren vecht, maar ook degene, die graan weet te zaaien in land, dat wild was. Een besef, dat zo hier en daar in de Usa begint te dagen, naar ik meen.

De Russen zullen langzaam maar zeker gaan begrijpen, dat een mens pas werkelijk betekenis en waarde heeft, dat hij zich pas werkelijk aan gevoelens van minderwaardigheid kan onttrekken, wanneer hij het recht heeft om zichzelf te zijn. En ook hier kan ik gelukkig mededelen, dat er mensen zijn, die voor een dergelijk begrip van menselijke waardigheid vechten - en daarvoor zelfs reeds in concentratiekampen zitten.

Tussen twee haakjes: het valt mij op, dat men hier wel zeer grote en diepgewelde bezwaren heeft tegen een concentratiekamp in Griekenland, maar dat men over de vele kampen in Rusland maar liever niet schijnt te praten. Misschien wel, omdat men de Russische kampen beschouwt als folklore, als iets, wat reeds een zoete traditie is geworden. Maar ja, wanneer men daartegen zou demonstren met een bordje, waarop achter een man zoiets staat als: De Russische Eichmann, zoudt u natuurlijk onmiddellijk vervolgd worden wegens het beledigen van een bevriend staatshoofd, of het gestelde nu waar is of niet.

U kunt zich iets dergelijks hoogstens permitteren, wanneer u reeds naam en reputatie hebt en over bewijsmateriaal beschikken kunt. In dat geval is uw verklaring alleen argumentatief en als zodanig

dus niet voor juridische beoordeling vatbaar.

Met dit alles heb ik gezegd, wat ik over dit onderwerp zou willen zeggen. U kunt het in de praktijk bezien. Ik heb getracht om actueel te zijn. Vandaar, dat ik de zaak Delfgauw aanhaalde. Daar u zich hiervoor interesseert, hierover nog het volgende:

Indien de stelling, dat Johnson een moordenaar of oorlogsmisdadiger is, al dan niet volgens bepaalde normen, onjuist is, dunkt mij, dat men niet terug zou moeten schrikken voor een proces, waarbij de volheid van argumenten in die richting kan worden aangetoond, zelfs indien juridisch gezien vrijspraak niet te vermijden zou zijn. Hiermede zou men niet slechts bereiken, dat elke propaganda in deze richting waardeloos wordt - en dus verdwijnen zal - maar bovendien, dat verwijten als: klassejustitie zinloos blijken.

Anderzijds men ik, dat indien het gestelde kan worden aangetoond en men Johnson en zijn generaals inderdaad voor oorlogsmisdaden aansprakelijk of mede aansprakelijk kan stellen, het konstateren van een dergelijke waarheid geen belediging kan zijn. Het optreden van de nedl. justitie in deze geeft te denken. Zij lijkt mij een typisch verschijnsel van gestelijke onrijpheid, waarbij men uit vrees voor konsekventies of ongewenste vaststellingen zich achter theoretische verschanst en met vele woorden tracht goed te maken, wat men in eerlijkheid en duidelijkheid tekort schiet.

Men realiseert zich kennelijk niet voldoende, dat de neiging om alleen door te grijpen tegen personen, waarbij men van een veroordeling zeker meent te zijn, een twijfel schept aan de juistheid van politieel ingrijpen en juridische procedures op elk vlak. Ik spreek nu nog niet eens van het feit, dat de weigering, om openlijk een geleerde, die een dergelijke stelling als: Johnson is een moordenaar gezien dit en dat, te dwingen zijn stelling openbaar en onder onpartijdige leiding te verdedigen bij zeer velen als reactie zal hebben: Dus heeft de man gelijk.

Waarom is men bang voor de feiten? En een 2de vraag, die daar onmiddellijk op zal volgen: Is het misschien, omdat men zichzelf op soortelijke wijze schuldig weet - Indonesie b.v. - dat men elke discussie van regeringswege - middels het openbaar ministerie - wenst te vermijden?

Zo een klein geval, dat in wezen niet zo belangrijk is en ten hoogste de couranten gedurende een maandje wat stof levert, maakt reeds duidelijk, hoezeer er tegenstrijdigheden, om niet te zeggen gesplutenheid, bestaan in de reacties van de gemeenschap. Men durft misschien niet eerlijk zijn. Maar men durft of wil evenmin partij kiezen en verschanst zich nu maar achter formele argumenten, die met de zaak niets uitstaande hebben in de hoop zich zo uit de moeilijkheden te kunnen manoeuvreren. Middels leuzen en wetenschappelijke, juridische en economische argumenten "tracht men voortdurend een kompromis te sluiten met zijn geweten.

Misschien maak ik U duidelijk, waar de basis van de chaos in deze saken ligt: niet in een gebrek aan ordenende maatregelen, maar in een gebrek aan eerlijkheid en zinnigheid in het bestaan en de reacties op de wereld. Een gebrek aan consequent zijn in het persoonlijk zowel als gemeenschappelijk bestaan speelt een grote rol.

Wanneer men niet meer met feiten wil rekenen, maar alleen met "maatregelen" "mogelijkheden" enz. schermt, deugt er iets niet. Uw commentaar is welkom.

* Ik beschik niet over voldoende feiten om uit te maken, of Johnson al dan niet een oorlogsmisdadiger is.

- Inderdaad. Beweringen genoeg, feiten te weinig. Daarom lijkt het mij ook belangrijk, dat men, desnoods via een aanklacht, degenen, die dit beweren dwingt, hun stellingen met deugdelijke bewijzen te onderstrepen. De gangbare weg is daarbij, dat, zo de officier van justitie in uw plaats noch iemand anders uit zichzelf tot vervolging wenst over te gaan, u zelf een aanklacht indient en nadrukkelijk vervolging verlangt. Volgens de wetten van uw land zal men dan inderdaad een vervolging moeten aanspannen en kan de zaak niet meer zonder meer en volgens het oordeel van de betrokken officier van justitie of zijn meerderen worden geseponerd..

x Dit is reeds gedaan.

- Dan zal de justitie in moeten grijpen, zodra er van een volgens de wet strafbaar feit sprake kan zijn.

x Maar Delfgauw zegt niet, dan Johnson zo maar een moordenaar is. Hij voegt daaraan toe: volgens het proces van Neurenberg enz.

- Hierdoor stelt hij dus, dat een internationaal gerecht volgens bestaande internationale jurisprudentie Johnson zou moeten veroordelen. Indien men wil stellen, dat dit argumentatie is en geen beschuldiging - en daarom zou willen seponeren - kan men nog een stap verder gaan en stellen, dat de heer Delfgauw door zijn verklaringen anderen - studenten - er toe brengt, hun - wel vervolgde - actie met de leuze "Johnson moordenaar", voort te zetten, te intensifiëren enz. Hier zou van opruiing of uitlokking van een strafbaar feit sprake kunnen zijn, zeker wanneer zo iemand beweert, dat de studenten niets anders doen dan in verkorte vorm zijn verklaring herhalen. Een hernieuwd verzoek tot vervolging, nu onder het hoofd: opruiing en uitlokking van strafbare feiten zou dan op zijn plaats zijn.

Ik wil nog verder gaan. Is er geen internationale instantie, waarbij men 'n klacht tegen Johnson en zijn generaals kan indienen zo men over bewijzen van oorlogsmisdaden volgens de jurisprudentie van Neurenberg enz. beschikt? Is geen beroep op de rechten van de mens mogelijk? Indien er staten zijn of gemeenschappen, die wel de beschuldiging uit willen spreken, maar niet tot een dergelijke aanklacht over schijnen te willen gaan, zo laten zij ons alleen de gevolgtrekking, dat zij, ondanks hun mooie woorden, te laf of zelf te zeer schuldig zijn om zulks te durven doen.

x U stelde: de idealen van de puber zijn overtrokken en daardoor bijna karikaturaal. Jezus leert ons de rechterwang toe te keren, wanneer men ons op de linker slaat enz. Is dit overtrokken? Dit is een der moeilijkheden van jongeren, die op een christelijke basis willen werken, maar het op deze wijze eenvoudig niet kunnen, omdat zoiets in de staatkunde nu eenmaal niet mogelijk is.

- Het antwoord zal hier moeten luiden: Indien Jezus de zoon van God of zelfs maar een grote Ingewijde was, wist hij dit. Hij gaf toch die leefregel en daaruit kunnen wij dan konkluderen, dat Jezus degenen, die hem volgen willen, verre wil houden van dingen als staatkunde, maar hen wil voeren tot een menswaardig en ook tegenover god rechtvaardig leven.

Indien het opvolgen van Jezus' leringen in de staatkunde niet mogelijk of ondenkbaar is, zo volgt daaruit, dat deze staatkunde als geheel in strijd is met de waarden van het christendom. Voor de jongeren zou dit betekenen, dat zij zich zouden moeten terugtrekken

uit alles, wat te maken heeft met politiek en staatkunde volgens de nu geldende verhoudingen.

Ik meen, dat dit het enige juiste antwoord is, wat men aan dergelijke jongeren geven kan, zolang zij waarlijk in Jezus' leer geloven en niet bereid zijn Jezus' leer te vergeten, zodra een meer passende spreuk in het oude testament gevonden kan worden. Vervalsing van waarden is overigens binnen de godsdiensten niet ongebruikelijk. Zo pleegt men als een uitspraak van Jezus te beschouwen, wat Paulus eens zeide: dwingt hen om h. te gaan.

x Is dit alles al niet eerder op aarde vertoond? Was de mens dan ook in zijn puberteit en is hij nadien volwassen geworden en weer teruggevallen?

- Neen. Dit is feitelijk nog nooit vertoond op aarde. Zo als het nu is, is het nog nooit geweest, ofschoon er parallellen aan te wijzen zouden zijn. In vroegere tijden bestonden de meer volwassen begrippen omtrent het menszijn, die men nu kent, nog niet. Vandaar dat het alles beperkter, relatiever en kinderlijker was en zonder de ontkenning van een vaderlijk of door God gesteld gezag, dat kritiekloos moet worden aanvaard of via een duel - opstand - door een soortgelijk gezag moet worden vervangen.

Verwarringen, ofschoon niet gelijk in aard en omvang aan hetgeen nu bestaat, zijn er overigens altijd geweest op aarde, al was het alleen maar omdat elke jongere generatie uitbreiding zoekt te geven aan alles, wat zij van de ouderen - tegen willen dank en vaak zonder het te beseffen - geleerd heeft. Volgens mij zouden de jongeren niet meer moeten piepen, zoals de ouden zongen, maar moeten terugkeren tot de zang, die God in hen geschapen heeft. De drang om de ouden na te bootsen en te overtreffen, zelfs in de revoluties, die eigenlijk reeds overbodig zijn, zien wij steeds weer optreden. En wanneer dit niet zinnig mogelijk blijft, ontwerpt men, zoals in deze dagen, maar idealen, die allen waar zouden kunnen worden gemaakt door een mens, die nu nog niet op deze aarde geboren is en die eigenschappen zou moeten bezitten, die sterk verschillen van de eigenschappen van de hedendaagse mens.

Vele moderne denkbeelden zijn niet gebaseerd op de werkelijke omstandigheden, zoals zij nu reeds bestaan of praktisch kenbaar zijn, maar op vage extrapolaties van een toekomst, waarin misschien nieuwe mogelijkheden zullen bestaan. Daarbij reageert men bij voorkeur, of alle geëxtrapolerde mogelijkheden reeds nu een feit zijn.

x Zijn Jezus' voorschriften dan ook gegeven voor een mensheid, die nu nog niet geboren is?

- Jezus' leer was bestemd voor de mens, niet voor de mensheid als een geheel, maar voor elke mens afzonderlijk. Daar elke mens met dezelfde moeilijkheden in zichzelf te kampen heeft, terwijl er reeds mensen waren in Jezus' tijd, die met die leer tot hoger besef en juister leven konden komen, meen ik te mogen stellen, dat voor de eenling - en niet voor het geheel zonder meer - deze leringen te allen tijde hun volle waarde zullen behouden.

Zodra men van Jezus' leringen echter een stelsel wil maken, dat aan de gemeenschap kan worden opgelegd, zullen zij alle waarde en werkelijke betekenissen verliezen, daar zij dan niet meer het innerlijk, maar slechts de uiterlijkheden van de mens beroeren. De eenling zal, door innerlijk besef, zijn gedrag moeten aanpassen aan wat hij innerlijk als Jezus' leer ervaart. Hierdoor zal op de duur een aanpassing van de gemeenschap mogelijk zijn, waardoor zij altans geen belemmering meer vormt voor het beleven van een waar christendom.

x "at is de remedie tegen dit alles volgens U?
- Wees zelf steeds het beste, wat je kunt zijn, zonder in anderen je eigen fouten erkennende, dezen juist van hun fouten te willen bevrijden.

x Is Johnson volgens U een moordenaar?

- Dat is afhankelijk van de vraag, hoe men dit begrip definiëert. Vergelijk: drie negers worden opgehangen, ondanks een door de koningin van Engeland verleende gratie. De beul doodt hen. De vraag luidt nu maar, of de regeringspersoon of rechter, die deze gratie uit waarschijnlijk politieke overwegingen niet aanvaardde - ofschoon zij m.i. ook uit politieke en niet menselijke overwegingen werd gegeven - niet schuldig is aan hun dood en dus een moordenaar is. M.a.w.: De mandede het niet zelf, maar was de oorzaak. Was hij dan niet aansprakelijk, zodat de term moordenaar hier terecht zou kunnen worden gebruikt?

x Kan men niet het zelfde zeggen over Churchill t.a.v. Warschau enz.? Is het niet in elke oorlog zo?

- Ik moet kort zijn, mijn tijd dringt. Maar op het ogenblik, dat 'n mens het lijden van anderen niet meer telt, zolang hij zijn doel maar bereikt, houdt hij in mijn ogen op mens te zijn. Vanaf het ogenblik, dat hij redeneert, dat offers niet belangrijk zijn, zolang het doel bereikt wordt, is hij m.i., ongeacht zijn idealen, een onmens en kan men de term moordenaar volgens mij wel terecht voor zo iemand gebruiken.

Churchill is verantwoordelijk voor zeer veel onnodig lijden, ook van burgers en heeft door zijn optreden vele doden op zijn geweten. Men mag hem beschouwen als een held en dankbaar zijn voor hetgeen hij mogelijk maakte, maar dit feit blijft bestaan. Ik meen, dat een mens pas dan werkelijk geestelijk tot rijpheid begint te komen, wanneer hij in staat is te erkennen, wij moeten Churchill dankbaar zijn, voor hetgeen hij mede voor ons bereikt heeft, maar wij gruwen van de lasten, die hij op zijn geweten heeft geladen in schijnbare onverschilligheid, doch die wij nu pas kunnen overzien en beseffen. Dan pas denk je reëel.

En met een laatste konklusie ga ik nu besluiten: Beseef, dat een hervormen van wereld of mensheid niet mogelijk is, tenzij men zichzelf begint te hervormen en de wereld of de mensheid voorlopig maar eigen wegen laat kiezen. Je kunt de mensheid niet tot iets anders maken, dan zij nu eenmaal is. Je kunt ten hoogste door een verhogen van je eigen waarde het geheel meer mens maken en het dierlijke onverstand, dat zelfs de knapste koppen pleegt te teisteren, daardoor helpen beperken.

Je kunt niet God laten domineren over de mensheid volgens jouw denkbeelden, zolang die God zich niet kenbaar en in overeenstemming met jouw denken aan allen manifesteert. Daarom is een je beroepen op God nooit zonder meer voldoende.

Volgens mij is het niet de zaak God af te roepen tot de menselijke wereld, maar om innerlijk te stijgen tot een ervaren van God en zo, zelf werkende uit Zijn kracht, de mogelijkheid te vinden zelf waarlijk en waardig mens te zijn en te beseffen, wat een mens dient te doen.

Ik dank U voor uw aandacht. Goeden avond.

-o-o-o-o-o-

Goeden avond, vrienden.

Ma dit onderwerp, dat U allen in beroering heeft gebracht, weet ik niet goed, waarover te spreken. Misschien met een ode aan een idealist: O mens, wat ben je groot / hoe hoog zijn toch je idealen / je wint de wereld ook beslist / wanneer je haar maar kunt betalen.

Of misschien een ode aan een esotericus? : In uzelf hebt gij, o mens, de weg tot God en wijsheid wel gevonden / helaas naar buiten toe toont gij de wereld slechts uw zonden.

En zo kun je dan verder gaan. Ik heb n.l. het gevoel, dat er tussen de innerlijke mensen de uiterlijk mens nogal een verschil bestaat. Denk eens aan het misnoedige heertje op leeftijd, dat, krom van de ischias, met kunstmiddelen zijn gebrekkige haardos staat te verbergen. Zodra het buiten komt, loopt daar opeens een playboy, een Don Juan. En zo blijft zo iemand dan, tot de noodzaak van jicht of het gemak van de huiselijke kring alle verdere pretentie overbodig of onmogelijk maakt. Hoe menselijk is dit eigenlijk. Want de mens heeft altijd weer het gevoel, dat hij in eigen huis of eigen geest niet zoveel moeite behoeft te doen om netjes voor de dag te kunnen komen. De mensen knappen zich beter op om even bij buurvrouw op bezoek te gaan dan om God te ontmoeten.

Ook in de esoterie blijkt de mens geneigd het innerlijk maar wat gemakkelijke te nemen. Naar buiten toe zijn wij filosofen, halve ingewijden, denkers, zoekers naar de eeuwige waarheid, terwijl wij innerlijk gezapig en op pantoffels achter onze geestelijke problemen aansloffen. Wat niet aangenaam klinkt, maar waar is. Wij weten meestal wel, wat de waarheid is. Maar 't is zo lastig om ons daarmee bezig te houden. Daarom nemen wij maar genoegen met een leugentje of een verontschuldiging. Dat is eenvoudiger.

Er is altijd weer een soort gemakzucht, die, wanneer vreemde ogen niet dwingen, ons er van weerhoudt, om eens extra goed te zijn, om eens wat meer te presteren dan 't hoogst noodzakelijke. Alleen de verveling kan ons soms aan het werk brengen.

Indien ik de innerlijke mens wil uitdrukken, stel ik het als volgt : Ik tred in de tempel van mijn wezen en wil door donkere gangen tot aan het altaar gaan. Maar de weg is zo ver en ik voel mij zo moe. Daarom staar ik wat en blijf maar staan. Ik zoek naar mijn God, maar hij is mij zover en een waanbeeld is zo prettig nabij. Ik neem daarom waan en gevangenschap aan, maar noem steeds mijzelf vrij en bewust en heet mijn gezapige rust de wijsheid van een kosmisch bestaan.

Wat u misschien nog niet duidelijk maakt, wat ik voel als de waarheid omtrent het innerlijke leven van bijna iedereen. Maar hoe te zeggen hoe je de dingen innerlijk gevoelt? Het gaat eenvoudig niet. Iemand die kiespijn heeft, voelt met je mee op het ogenblik, dat je die zelf ook hebt. Hij begrijpt je, al koestert hij zich voornamelijk in eigen pijnen. Maar degene, die wel eens kiespijn heeft gehad, voelt niet meer, hoe u zich voelt. Hij zegt: kom kom, dat gaat wel weer voorbij. En degene, die zo iets nog nooit heeft gehad, zal reageren met eens stel je niet zo aan. Zo nu is het ook, wanneer je over geestelijke problemen met anderen wilt spreken. Komt een ander met problemen, die u zelf op het ogenblik niet hebt, dan begrijpt u die ander niet geheel en reageert met eens: kom kom, zo erg is het niet, of zelfs met eens: man man, wat maak je je toch moeilijkheden uit niets.

Zelfs een geest, die veel meer beseft dan een mens, kan niet

uitdrukken, wat er in een mens kan leven. Bovendien, het klinkt vaak zo cru, wanneer je iets tracht weer te geven als b.v.: Een ieder is zich bewust van zijn onvolkomenheden, maar troost zich met het feit, dat de onvolkomenheden van anderen nog groter zijn. Iedereen is er van overtuigd, dat er ergens iets beters, groters, hogers moet bestaan dan hijzelf. Maar voorlopig is hij al tevreden, wanneer hij kan doen, of hij het hoogste is. Iedereen zoekt naar inwijding. Maar als het erop aan komt, vinden de meesten het eenvoudiger zichzelf eenvoudig een graad aan te meten.

Wij verlangen allen naar 'n besef van licht, waarheid, een ander bestaan, en God. Maar wanneer het er om gaat er iets voor te doen, om er mee te leven op een wijze, die wat verder gaat dan uiterlijkheden en gewoonten, dan loopt men vast. Het lijkt wel of je niet verder kunt, of je loopt op een weg van gesmolten asfalt. Naar ik meen, is vooral wanneer het om meer geestelijke problemen gaat de fout van de mens, dat hij redelijk met beide voeten op de grond wil blijven staan, terwijl hij gedragen voor aanvoelen en innerlijk onredelijk beleven, gemakkelijk zijn doel zou kunnen bereiken. Rede en redelijkheid houden de mens meer terug dan taaie teer ooit zou kunnen, zodra hij zich op de weg van het transcendentale begeeft.

Toch kun je volgens mij niet verwachten, dat hogere waarden voor jou in de eigen wereld ooit betekenis zullen hebben, wanneer je niet leert ze eerst te beleven, voor je tracht, je te onttrekken binnen de redelijkheid en praktijk van je menselijk materiëel bestaan. Daarbij komt vaak een vreemde reactie: Ik zoek goddelijke wijsheid. Van wat mij bereikt kan ik veel niet begrijpen. Wat ik niet begrijp, kan ik niet gebruiken. Daarom is de goddelijke - of enige - wijsheid datgene, wat ik begrijp. En wanneer men iets erkent, vraagt men vaak, voor men het durft beleven in eigen praktijk, om wat tijd. En dan komt er weer niets van.

De kern van geestelijk streven, geloof enz. enz ligt volgens mij in het feit, dat wij een werkelijkheid moeten aanvaarden en niet, dat wij er mee kunnen volstaan voor onszelf een beeld te produceren van iets, wat wel eens voor ons een aangename werkelijkheid zou kunnen zijn. Men romantiseert de dingen. Zelfs een contact met de eeuwige waarde stelt men zich voor als een enkel ogenblik van verstillings in oneindigheid in plaats van het te zien als iets, waarmee men voortdurend en zo bewust mogelijk moet leven. Wij kunnen echter in ons denken, beleven, zelfs in ons geloof, de tijd niet stil zetten. Ons leven gaat verder, ons bewustzijn ontwikkelt zich verder. Je kunt in jezelf daarom niet de oneindigheid fixeren als een soort eeuwig juweel. Je kunt slechts groeien door dieptepunten en hoogtepunte, waarbij men steeds leeft met wat men erkent en werkt met de mogelijkheden en middelen, die men nu bezit.

Daarbij is de eenvoud de kern van alle ontwikkeling en esoterische beleving. Wij zijn geneigd de schepping in vele boeken te omschrijven, spreken van oneindige kosmische harmoniën en vergeten daarbij steeds weer, dat de kern van dit alles een Enkel Woord was, geuit aan het begin van alle dingen en alles omvattende - zelfs ons, onze tijd en leven. Daarom wil ik leren dit woord te erkennen op elke bladzijde van het leven en te beseffen, hoe onbelangrijk al het andere is. Dat is voor mij: esoterie.

Goeden avond.

(aanmerkelijk verkort)

d.d. 8 maart 1968